

V Bruseli 18. 5. 2021
COM(2021) 252 final

**OZNÁMENIE KOMISIE EURÓPSKEMU PARLAMENTU, RADE, EURÓPSKEMU
HOSPODÁRSKEMU A SOCIÁLNEMU VÝBORU A VÝBORU REGIÓNOV**

o globálnom prístupe k výskumu a inováciám

Európska stratégia medzinárodnej spolupráce v meniacom sa svete

Globálny prístup k výskumu a inováciám

Európska stratégia medzinárodnej spolupráce v meniacom sa svete

1. ÚVOD

Mobilizácia výskumných pracovníkov a inovátorov z celého sveta bude mať zásadný význam pre blahobyt občanov a budúcich generácií. Potrebujeme rozvíjať cezhraničnú spoluprácu v nevídanom rozsahu, aby sme mohli prichádzať s inovačnými riešeniami, ktoré zabezpečia spravodlivú zelenú a digitálnu transformáciu v súlade s cieľmi udržateľného rozvoja¹ a podporia odolnosť, prosperitu, konkurencieschopnosť, ako aj hospodársky a sociálny blahobyt Európy.

EÚ je vďaka svojim politikám a programom významným katalyzátorom internacionalizácie v oblasti výskumu a inovácií². Vzájomná otvorenosť, voľná výmena nápadov a spoločná tvorba sú ako kľúčové zložky životaschopného inovačného ekosystému nevyhnutným predpokladom získavania a rozvoja základných vedomostí.

Otvorenosť v spolupráci, ktorá charakterizuje činnosť EÚ, sa však uskutočňuje v transformovanom globálnom prostredí. Ostatné vedecké veľmoci dnes vynakladajú v prepočte na percentuálny podiel z hrubého domáceho produktu viac prostriedkov na vedu ako EÚ, geopolitické napätie narastá a ľudské práva a základné hodnoty, ako napríklad akademická sloboda, sú spochybňované. Niektoré krajiny sa čoraz viac usilujú získať vedúce postavenie v oblasti technológií prijímaním diskriminačných opatrení a často využívajú výskum a inovácie na účely globálneho vplyvu a spoločenskej kontroly. Preto treba posilniť prosperitu a hospodársku konkurencieschopnosť EÚ, ale aj jej schopnosť autonómne získavať a poskytovať svojim občanom kľúčové technológie a služby, ktoré sú bezpečné a chránené.

V reakcii na súčasné globálne trendy by EÚ mala ísť príkladom, a to presadzovaním multilateralizmu založeného na pravidlách³, výmenou najlepších postupov a úsilím o vzájomnú otvorenosť pri spolupráci v oblasti výskumu a inovácií s cieľom uľahčiť globálnu reakciu na globálne výzvy. Mala by podporovať svoje ciele otvorenej strategickej autonómie⁴ a zároveň diferencovať svoju dvojstrannú spoluprácu s krajinami mimo EÚ v určitých oblastiach.

Komisia preto v tomto oznámení predstavuje novú stratégiu, ktorá:

- opätovne potvrdzuje záväzok EÚ ísť príkladom v záujme zachovania otvorenosti v medzinárodnej spolupráci v oblasti výskumu a inovácií a zároveň presadzovať rovnaké podmienky a reciprocitu v zmysle základných hodnôt,

¹ <https://www.undp.org/content/undp/en/home/sustainable-development-goals.html>.

² Posilnenie a zameranie medzinárodnej spolupráce EÚ v oblasti výskumu a inovácií: strategický prístup [COM(2012) 497]; pozri aj správy o vykonávaní stratégie pre medzinárodnú spoluprácu v oblasti výskumu a inovácií z rokov 2014 [COM(2014) 567], 2016 [COM(2016) 657] a 2018 [SWD(2018) 307, príloha 10].

³ Posilnenie príspevku EÚ k multilateralizmu založenému na pravidlách [JOIN(2021) 3].

⁴ Dlhodobá a prierezová perspektíva posilnenia otvorenej strategickej autonómie Európy bude súčasťou správy o strategickom výhľade z roku 2021.

- posilňuje vedúcu úlohu EÚ pri podporovaní mnohostranných partnerstiev v oblasti výskumu a inovácií s cieľom prinášať nové riešenia ekologických, digitálnych, zdravotných, sociálnych a inovačných problémov.

Tento globálny prístup by sa mal vykonávať prostredníctvom:

- diferencovania dvojstrannej spolupráce EÚ v oblasti výskumu a inovácií tak, aby zodpovedala európskym záujmom a hodnotám a posilňovala otvorenú strategickú autonómiu EÚ,
- mobilizácie vedy, technológií a inovácií na urýchlenie udržateľného a inkluzívneho rozvoja a transformácie na odolné vedomostné spoločnosti a hospodárstva v krajinách s nízkym a stredným príjmom a
- iniciatív založených na prístupe „Tím Európa“, v ktorých sa kombinujú opatrenia EÚ, finančných inštitúcií a členských štátov v záujme maximalizácie účinnosti a vplyvu opatrení.

Toto oznámenie má slúžiť aj ako sprievodca pri implementácii medzinárodného rozmeru nového programu EÚ pre civilný výskum a inováciu, programu Horizont Európa a jeho súčinnosti s inými programami EÚ, najmä s Nástrojom susedstva a rozvojovej a medzinárodnej spolupráce – Globálna Európa.

2. OPĀTOVNÉ POTVRDENIE ZĀVĀZKU EÚ K MEDZINĀRODNEJ OTVORENOSTI A ZĀKLADNÝM HODNOTĀM V OBLASTI VÝSKUMU A INOVĀCIĀ

Na podporu globálnej otvorenosti a vedeckej výmeny by EÚ mala zvýšiť svoju prítlačivosť ako špičkového centra pre výskum a inovácie s vysokou intenzitou. Vedeckému výskumu sa darí vďaka slobode myslenia, rozvoju kritického myslenia, argumentácii založenej na dôkazoch a odmietnutiu odvolávania sa na autoritu. EÚ by preto aj naďalej mala výskumným pracovníkom a inovátorom ponúkať demokratické, inkluzívne a podporné prostredie bez politického zasahovania, ktoré ctí akademickú slobodu a možnosti výskumu motivovaného túžbou po poznatkoch v záujme dodržiavania a ochrany Charty základných práv EÚ.

Mala by zabezpečiť, aby sa technológie vyvíjali v prospech jednotlivcov a spoločností, neslúžili autoritatívnym režimom a dodržiavali vysoké etické normy a ľudské práva. EÚ by okrem toho mala byť príkladom inovačného ekosystému založeného na pravidlách, v ktorom sú práva duševného vlastníctva chránené a presadzované nezávislým systémom súdництва. Ochrana a presadzovanie práv duševného vlastníctva by mali prispievať k transferu, podpore a šíreniu technologických inovácií spôsobom, ktorý zvyšuje sociálny a hospodársky blahobyt.

S cieľom posilniť dlhodobé hodnotové reťazce EÚ v oblasti výskumu a inovácií by EÚ mala zároveň povzbudzovať svojich výskumných pracovníkov a inovátorov, aby prispievali do globálnych inovačných ekosystémov a využívali ich. Mala by tiež prehĺbovať spoluprácu

v oblasti rozvoja ľudského kapitálu prostredníctvom odbornej prípravy a mobility výskumných pracovníkov, a to najmä využívaním akcií Marie Curie-Sklodowskej⁵.

Na udržanie tohto vedúceho postavenia zostáva program EÚ v oblasti výskumu a inovácií naďalej otvorený svetu. Znamená to, že veľká časť programu Horizont Európa bude slúžiť účastníkom z celého sveta bez ohľadu na miesto ich pobytu alebo bydliska. EÚ bude vo väčšine prípadov financovať účasť právnych subjektov usadených v krajinách s nízkym a stredným príjmom na akciách programu Horizont Európa, aby v súčinnosti s Nástrojom susedstva a rozvojovej a medzinárodnej spolupráce podporila rozvoj ich kapacít v oblasti výskumu a inovácií.

Zapojením krajín mimo EÚ do programu Horizont Európa sa ich občanom a organizáciám v podstate umožní účasť na činnostiach rovnakým spôsobom, ako občanom a organizáciám z členských štátov EÚ⁶. Pridružením k programu Horizont Európa môžu EÚ a jej partneri zosúladať ciele svojej politiky v oblasti výskumu a inovácií, združovať zdroje, rozdeliť si náklady a získať recipročný prístup k poznatkom a know-how, talentom a praktickým alebo odborným skúsenostiam, výskumnej infraštruktúre a novým trhom pre inovátorov. Program Horizont Európa ako vyjadrenie záväzku EÚ k medzinárodnej otvorenosti v súčasnosti ponúka možnosť pridružiť sa k programu tým krajinám sveta, ktoré presadzujú rovnaké európske hodnoty a majú silný vedecký, technologický a inovačný potenciál.

Zároveň bude v snahe posilniť úlohu EÚ v oblasti spolupráce založenej na pravidlách a hodnotách zabezpečením konzistentnosti medzi vonkajšími politikami EÚ a členských štátov v oblasti výskumu a inovácií diskutovať s medzinárodnými partnermi o hodnotách a zásadách, ktoré sú základom medzinárodnej spolupráce v oblasti výskumu a inovácií. Tieto diskusie sa uskutočnia predovšetkým na fóre EVP pre transformáciu, ktoré je súčasťou posilneného európskeho výskumného priestoru⁷ a riadi sa Paktom pre výskum a inováciu v Európe predstaveným v roku 2021.

EÚ by sa so svojimi medzinárodnými partnermi mala usilovať o spoločné porozumenie a implementáciu týchto otázok:

Akademická sloboda. Akademická sloboda, integrita a inštitucionálna autonómia tvoria hlavnú oporu univerzít a inštitúcií vysokoškolského vzdelávania v EÚ. EÚ a jej členské štáty by mali presadzovať a chrániť tieto spoločné základné hodnoty na medzinárodnej úrovni a dodržiavať zásady Bonnskej deklarácie o slobode vedeckého výskumu⁸ vo vzťahu k tretím krajinám.

⁵ https://ec.europa.eu/research/mariecurieactions/node_en.

⁶ Krajínami, ktoré sa v minulosti zapojili do programu Horizont 2020 a majú záujem aj o program Horizont Európa, sú: Nórsko, Island, Albánsko, Bosna a Hercegovina, Čierna Hora, Severné Macedónsko, Srbsko, Turecko, Gruzínsko, Arménsko, Ukrajina, Moldavsko, Tunisko, Izrael, Faerské ostrovy, Švajčiarsko. Okrem nich sa do programu zapojí Spojené kráľovstvo na základe dohody o obchode a spolupráci, pričom záujem prejavili aj Maroko a Kosovo*.

⁷ *Nová éra výskumu a inovácie* [COM(2020) 628].

⁸ https://www.bmbf.de/files/10_2_2_Bonn_Declaration_en_final.pdf.

Etika vo výskume a integrita výskumu. Rýchly vývoj nových technológií si vyžaduje neustále hodnotenie súčasných prístupov s cieľom riešiť etické výzvy a zabezpečiť technologické inovácie zamerané na človeka. EÚ by mala na medzinárodnej scéne naďalej presadzovať Európsky kódex správania pre etiku vo výskume, ako aj Globálny kódex správania pre výskum v chudobných oblastiach. Bude rozširovať svoje medzinárodné dialógy prostredníctvom európskych sietí o etike a integrite a podporovať svetové konferencie o etike vo výskume⁹.

Rodová rovnosť, rozmanitosť a inkluzívnosť. EÚ by mala v súlade so stratégiou Komisie pre rodovú rovnosť na roky 2020 – 2025¹⁰ a programom EÚ pre rodovú rovnosť a posilnenie postavenia žien v rámci vonkajšej činnosti EÚ¹¹ zaradiť a začleniť rodový rozmer aj do medzinárodnej spolupráce. Dialógom s krajinami mimo EÚ by mala zároveň vo výskume a inováciách na globálnej úrovni presadzovať rodovú rovnováhu a rovnosť, posilnenie postavenia mládeže, inkluzívnosť a rozmanitosť v širšom zmysle¹².

Otvorené údaje a otvorená veda. Z čo najväčšej možnej otvorenosti, štandardizácie a interoperability výskumných údajov môže ťažiť nielen EÚ, ale aj celý svet, ak sa pridajú aj iné krajiny a regióny. EÚ by mala naďalej podporovať orgány a platformy, ako sú Aliancia pre výskumné dáta a Výbor pre údaje zriadený Medzinárodnou radou pre vedu, ako aj úsilie OECD, OSN a G7. Globálnym cieľom je dosiahnuť, aby boli súbory údajov spravodlivé, t. j.: vyhľadateľné, prístupné, interoperabilné a opätovne použiteľné. EÚ bude podporovať aj medzinárodný dosah Európskeho cloudu pre otvorenú vedu.

Normy. Vedúca úloha EÚ ako tvorcu globálnych noriem by sa mala rozvíjať aj vďaka zvýšenému významu medzinárodnej spolupráce v prednormalizačnom a normalizačnom výskume.

Informovaná tvorba politiky na základe dôkazov. EÚ a jej členské štáty sa stali poprednými presadzovateľmi informovanej tvorby politik založenej na dôkazoch. Mali by sa o tieto svoje poznatky a skúsenosti z tvorby politik podeliť a spolupracovať s globálnymi sieťami.

Väčší dôraz na vedu a technológie v zahraničnej a bezpečnostnej politike EÚ z hľadiska tzv. **vedeckej diplomacie** by navyše Únii umožnil využiť tzv. mäkkú moc a účinnejšie presadzovať svoje hospodárske záujmy a hodnoty, uspokojovať požiadavky a záujmy partnerských krajín a zohľadňovať silné stránky EÚ ako veľmoci v oblasti výskumu a inovácií.

⁹ S účasťou medzinárodných organizácií, ako sú Svetová zdravotnícka organizácia a Organizácia Spojených národov pre vzdelávanie, vedu a kultúru.

¹⁰ *Únia rovnosti: stratégia pre rodovú rovnosť na roky 2020 – 2025* [COM(2020) 152 final].

¹¹ https://ec.europa.eu/international-partnerships/system/files/swd_2020_284_en_final.pdf.

¹² Politický program Únia rovnosti, ktorý zahŕňa aj rodovú rovnosť, je stanovený v týchto stratégiách a rámcoch: akčný plán EÚ proti rasizmu na roky 2020 – 2025 [COM(2020) 565 final]; stratégia pre rovnosť LGBTIQ osôb na roky 2020 – 2025 [COM(2020) 698 final]; strategický rámec EÚ pre rovnosť, začleňovanie a účasť Rómov [COM(2020) 620 final]; stratégia v oblasti práv osôb so zdravotným postihnutím na roky 2021 – 2030 [COM(2021) 101 final].

EÚ by mala v roku 2021 v koordinácii s členskými štátmi v rámci fóra EVP pre transformáciu¹³ vypracovať zásady medzinárodnej spolupráce v oblasti výskumu a inovácií a následne ich presadzovať v mnohostrannom dialógu s partnerskými krajinami a medzinárodnými fórami.

3. OBNOVENIE ROVNOVÁHY GLOBÁLNEHO PRÍSTUPU EÚ K VÝSKUMU A INOVÁCIÁM: SMEROM K ROVNAKÝM PODMIENKAM A RECIPROCITE

Úsilie EÚ o presadzovanie vzájomnej otvorenosti na globálnej úrovni môže byť v čase hospodárskej transformácie ohrozené geopolitickým napätím. Súperenie o vedúce postavenie v oblasti technológií vedie niektoré krajiny mimo EÚ k prijímaniu reštriktívnych alebo diskriminačných opatrení, ktoré sú nespravodlivé voči inovátorom, podnikom a najmä startupom v EÚ. Zahraničné intervencie môžu zároveň narušiť integritu a autonómiu, ktoré sú základom systémov EÚ v oblasti výskumu a inovácií.

Preto si prístup EÚ vyžaduje obnovenie rovnováhy, aby sa lepšie chránili jej záujmy, hodnoty a praktické alebo odborné znalosti, zvýšila jej odolnosť a zároveň zachovala širokú otvorenosť pre spoluprácu.

EÚ by mala rozhodnejšie presadzovať rovnaké podmienky a reciprocitu s cieľom dodržiavať základné hodnoty a zásady, chrániť využívanie práv duševného vlastníctva, zaisťovať bezpečnosť dodávok a podporovať spravodlivé a inovačné ekosystémy, ktoré nie sú narušené neprimeranými pravidlami alebo zahraničnými subvenciami, a to v súlade s nedávno navrhnutým nariadením na riešenie deformácie trhu zahraničnými subvenciami a s aktualizovanou priemyselnou stratégiou¹⁴. Opatrenia by sa mali zameriavať na stanovovanie otvorených noriem, nediskriminačné štátne subvencie a absenciu protekcionistických právnych predpisov.

EÚ by sa mala týmito ústrednými témami zaoberať na medzinárodných fórach, ako sú Svetová obchodná organizácia a Svetová organizácia duševného vlastníctva. V prípade potreby by mala aj priamo rokovať s krajinami mimo EÚ formou rôznych dialógov a rokovaní, ktoré sa uskutočňujú na základe príslušných dohôd, ako sú dohody o pridružení na základe rámcového programu, dohody EÚ s tretími krajinami v oblasti vedy a technológií¹⁵ a obchodné a investičné dohody EÚ vrátane Dohody TRIPS Svetovej obchodnej organizácie¹⁶.

Komisia má okrem toho v úmysle rokovať v mene EÚ o cielených plánoch spolupráce v oblasti výskumu a inovácií s krajinami mimo EÚ, ktoré majú silnú výskumnú a inovačnú

¹³ Nová éra výskumu a inovácie [COM(2020) 628].

¹⁴ COM(2021) 223 final; COM (2021) 350 final.

¹⁵ Dohody v oblasti vedy a technológií v súčasnosti existujú medzi Európskou úniou a Alžírskom, Argentínou, Austráliou, Brazíliou, Čile, Čínou, Egyptom, Indiou, Japonskom, Jordánskom, Juhoafrickou republikou, Kanadou, Kórejskou republikou, Marokom, Mexikom, Novým Zélandom, Ruskom, Spojenými štátmi americkými, Švajčiarskom, Tuniskom a Ukrajinou.

¹⁶ https://www.wto.org/english/tratop_e/trips_e/trips_e.htm.

základňu. Tieto plány, ktoré budú nezáväznými nástrojmi, by mali jasne stanovovať rámcové podmienky, ktoré majú obidve strany splniť, a určovať medzníky a harmonogramy realizácie. EÚ by mala podmieňovať akékoľvek ďalšie pokračovanie a rozširovanie dvojstrannej spolupráce konkrétnym pokrokom sledovaným v praxi smerom k cieľom stanoveným v plánoch.

V článku 22 ods. 5 nariadenia o programe Horizont Európa sa navyše uvádza, že pracovným programom možno obmedziť účasť na akciách v rámci programu Horizont Európa, ak existuje odôvodnená potreba chrániť strategické aktíva¹⁷, záujmy¹⁸, autonómiu¹⁹ alebo bezpečnosť EÚ²⁰. Za týchto výnimočných a oprávnených okolností by EÚ mohla obmedziť účasť na programe na právne subjekty usadené iba v členských štátoch alebo na právne subjekty usadené v určených pridružených alebo iných krajinách mimo EÚ. Pracovným programom možno tiež vylúčiť účasť právnych subjektov usadených v Únii alebo v pridružených krajinách, ktoré sú pod priamou alebo nepriamou kontrolou nepridružených tretích krajín.

Akékoľvek obmedzenia by sa mali vždy uplatňovať v súlade s postupom stanoveným v právnych predpisoch EÚ a rešpektovať dodržiavanie záväzkov EÚ podľa medzinárodných dohôd. Mali by byť ojedinelé a riadne odôvodnené a umožňovať, aby programy boli aj naďalej zo zásady otvorené.

Komisia navrhuje konzultovať s členskými štátmi na príslušných fórach zabezpečenie toho, aby EÚ a jej členské štáty zosúlادili svoj prístup k uskutočňovaniu otvorenej strategickkej autonómie v daných oblastiach výskumu a inovácií prispôbením svojej medzinárodnej spolupráce konkrétnym politickým záujmom.

Komisia zároveň ako preventívne opatrenia navrhuje, aby sa na ďalšie zmierňovanie ohrozenia záujmov EÚ primerane využívali ustanovenia nariadenia o programe Horizont Európa, napríklad tie, ktoré sa týkajú využívania výsledkov v nepridružených krajinách mimo EÚ (článok 39 ods. 6), prevodu vlastníctva výsledkov (článok 40 ods. 4) alebo dohôd o bezpečnosti s krajinami mimo EÚ (článok 20 ods. 1).

¹⁷ Napríklad citlivá infraštruktúra vo vlastníctve EÚ, ako sú satelity systému Galileo alebo programu Copernicus, ktorej narušenie by malo pre EÚ závažné dôsledky z dôvodu nemožnosti zachovania týchto funkcií.

¹⁸ Ochrana ofenzívnych a defenzívnych záujmov, ktoré EÚ určila v rôznych zložkách svojej vonkajšej politiky, presadzovanie základných práv a hodnôt alebo ochrana práv duševného vlastníctva.

¹⁹ Ako sa uvádza v preskúmaní obchodnej politiky, otvorená strategická autonómia zahŕňa: (i) odolnosť a konkurencieschopnosť s cieľom posilniť hospodárstvo EÚ; ii) udržateľnosť a spravodlivosť, zohľadňujúc potrebu zodpovedného a spravodlivého konania na úrovni EÚ, a iii) asertivitu a spoluprácu založenú na pravidlách s cieľom vyjadriť, že EÚ uprednostňuje medzinárodnú spoluprácu a dialóg, ale je zároveň pripravená bojovať proti nekalým praktikám a v prípade potreby využívať autonómne nástroje na presadzovanie svojich záujmov.

²⁰ Európska bezpečnosť zahŕňa napríklad ochranu EÚ pred vonkajšími alebo vnútornými hrozbami a pokrýva napríklad ochranu kritickej infraštruktúry pred systémovými rizikami a hybridnými hrozbami, ako sú energetické infraštruktúry, údaje a siete, vrátane dohľadu nad kozmickým priestorom a sledovania tohto priestoru a vládnej satelitnej komunikácie, a odolnosť proti nim.

Komisia okrem toho plánuje predložiť usmernenia, ktoré sa budú zaoberať zahraničným zasahovaním zameraným na výskumné organizácie a inštitúcie vysokoškolského vzdelávania v EÚ. Cieľom týchto usmernení bude ochrana základných hodnôt zabezpečením akademickej slobody, integrity a inštitucionálnej autonómie a ochrana študentov, výskumných pracovníkov a inovátorov a kľúčových výsledkov výskumu pred nátlakovými, skrytými, klamnými alebo korupčnými zahraničnými subjektmi.

Komisia predloží aj kódex postupov na inteligentné využívanie duševného vlastníctva²¹ v súlade s akčným plánom pre oblasť duševného vlastníctva²². Cieľom bude zvýšiť informovanosť medzi univerzitami, výskumnými organizáciami a podnikmi o dôležitosti riadenia vedomostí a duševného vlastníctva v medzinárodnom prostredí.

A napokon na zabezpečenie toho, aby EÚ mohla nezávisle reagovať na globálne krízy a zmiernovať riziká závislosti od krajín mimo EÚ v oblasti civilnej bezpečnosti, mala by posilniť svoj sektor civilnej bezpečnosti, a to ambicióznym prístupom zameraným na spôsobilosť k bezpečnosti v oblasti výskumu a inovácií.

EÚ by sa mala:

- usilovať o dosiahnutie dohody o cielených bilaterálnych plánoch s prioritnými partnermi z krajín mimo EÚ so silnou výskumnou a inovačnou základňou, ktoré stanovujú spoločné záväzky na vykonávanie rámcových podmienok s cieľom zabezpečiť rovnaké podmienky a presadzovanie spoločných hodnôt.

Komisia:

- v roku 2021 vypracuje a poskytne usmernenia, ktoré sa zaoberajú zahraničným zasahovaním zameraným na výskumné organizácie a inštitúcie vysokoškolského vzdelávania v EÚ, a
- do konca roka 2022 predloží kódex postupov na inteligentné využívanie duševného vlastníctva v medzinárodnom kontexte s cieľom zvyšovať informovanosť medzi univerzitami, výskumnými organizáciami a podnikmi.

4. ZDRUŽOVANIE GLOBÁLNEHO ÚSILIA O SPOLOČNÉ RIEŠENIE GLOBÁLNYCH VÝZIEV

Pandémia ochorenia COVID-19 priniesla svetu dôležité poznatky, ktoré by sa mali rovnako uplatňovať na zmenu klímy, krízu biodiverzity a ďalšie globálne výzvy: odhalila nerovnosti v zraniteľnosti krajín, preukázala nemožnosť zamedziť šíreniu v rámci štátnych hraníc a ukázala tak potrebu, ako aj nevyužitý potenciál vzájomne spolupracovať v záujme spoločného dobra. Hospodárska kríza spôsobená pandémiou ponúka aj jedinečnú príležitosť „obnovy k lepšiemu“ so zameraním na udržateľnosť v kontexte zelenej obnovy.

²¹ *Nová éra výskumu a inovácie* [COM(2020) 628].

²² *Maximálne využitie inovačného potenciálu EÚ – Akčný plán pre oblasť duševného vlastníctva na podporu obnovy a odolnosti EÚ* [COM(2020) 760].

EÚ by preto mala vychádzať zo spolupráce založenej na pravidlách a hodnotách, ktorú navrhuje, ďalej sa usilovať o zblížovanie krajín po celom svete v rámci mnohostranných partnerstiev v oblasti výskumu a inovácií zameraných na hľadanie riešení globálnych problémov, ako sú zmena klímy, kríza biodiverzity, znečisťovanie, vyčerpanie zdrojov alebo infekčné choroby, a to aj v krízových situáciách²³, a umožnenie zelenej a digitálnej transformácie.

Mnohostranné partnerstvá v oblasti výskumu a inovácií by sa mali inšpirovať úspešnými modelmi, ako je napr. Transatlantická aliancia pre oceánsky výskum²⁴. Aliancia je výsledkom úsilia vedeckej diplomacie, ktorá združuje vedcov, tvorcov politik a verejné a súkromné zainteresované strany s cieľom zlepšovať porozumenie a využívanie Atlantického oceánu. Na základe existujúceho úsilia alebo prostredníctvom nových iniciatív by mnohostranné partnerstvá mali mať rôzne podoby v závislosti od svojho zamerania a cieľov. Mohli by siahať od neformálnych dohôd medzi partnermi na koordináciu ich nezávislých investícií v kľúčových oblastiach až po partnerstvá zabezpečujúce združovanie zdrojov v spoločných iniciatívach.

4.1. V popredí globálneho úsilia k spravodlivej zelenej transformácii

EÚ ako globálny líder odhodlaný stať sa do roku 2050 prvým klimaticky neutrálnym zoskupením na svete bude naďalej viesť medzinárodné úsilie a spoločne so svojimi medzinárodnými partnermi, najmä s hlavnými svetovými ekonomikami a producentmi skleníkových plynov, riešiť environmentálne výzvy. Medzinárodná spolupráca v oblasti klímy a environmentálnej vedy je kľúčová pre podporu informovanej tvorby politik založenej na dôkazoch, ktorých cieľom je riešiť a adaptovať sa na klimatickú krízu a krízu biodiverzity. Mala by sa zamerať aj na rozvoj čistých technológií v súlade s Parížskou dohodou a Európskou zelenou dohodou pri dodržaní zásady „nespôsobať významnú škodu“. Medzi kľúčové strategické zamerania programu Horizont Európa, ktoré prispejú k dosiahnutiu týchto cieľov, patria opatrenia v oblastiach klímy a znižovania emisií, boja proti zhoršovaniu stavu životného prostredia, boja proti znečisťovaniu, presadzovania obehového hospodárstva a spravodlivej transformácie. Budú sa uskutočňovať prostredníctvom konkrétnych výskumných tém a partnerstiev otvorených pre účasť krajín mimo EÚ.

EÚ by sa okrem toho mala v rámci udržania si vedúceho postavenia v oblasti zelených technológií snažiť o strategické partnerstvá s technologickými lídrami a spolupracovať na globálnych fórach a zároveň podporovať prijímanie zelených noriem EÚ inde vo svete. Mala by tak robiť prostredníctvom rôznych projektov a orgánov, ako sa uvádza ďalej.

Transatlantická aliancia pre oceánsky výskum. Komisia zvýši podporu EÚ pre Transatlantickú alianciu pre oceánsky výskum s cieľom posilniť medzinárodnú spoluprácu v oblasti morského výskumu a inovácií a aktívne prispievať ku globálnym iniciatívam, ako je

²³ *O humanitárnej činnosti EÚ: nové výzvy, rovnaké zásady* [COM(2021) 110].

²⁴ <https://allatlanticocean.org>.

Desaťročné vedy o oceánoch pre udržateľný rozvoj OSN na roky 2021 – 2030. Prioritou naďalej zostáva aj veda v oblasti Arktídy ako príklad globálneho vedúceho postavenia EÚ.

Inovačná misia²⁵. Ide o globálnu iniciatívu 24 krajín a Európskej únie, ktoré sa usilujú urýchliť inovácie v oblasti čistej energie, a na konferencii COP26 chcú potvrdiť svoje vedúce postavenie vo svete, pokiaľ ide o ambície v oblasti klímy. Komisia navrhuje posilniť záväzok EÚ týkajúci sa Inovačnej misie rozširovaním spolupráce o nových partnerov, zosúladením výskumných programov, využívaním silných stránok, ako je vodíková stratégia²⁶, a posilňovaním väzieb medzi príslušnými partnerstvami v programe Horizont Európa. EÚ sa v tejto súvislosti spolu s Austráliou, Čile, Nemeckom a Spojeným kráľovstvom podieľa na zameraní tzv. vodíkovej misie, ktorá sa má spustiť na konferencii Inovačná misia 2.0 v júni 2021.

Skupina pre pozorovanie Zeme (GEO). Komisia je v roku 2021 hlavným spolupredsedačom tejto globálnej siete v oblasti pozorovania Zeme. Skupina GEO dokáže spojiť vládne a akademické inštitúcie, poskytovateľov údajov, podniky, inžinierov a občanov s cieľom prinášať inovatívne riešenia globálnych environmentálnych, sociálnych a zdravotných problémov založené na pozorovaní Zeme.

Medzinárodné fórum pre biohospodárstvo. Komisia bude pod záštitou stratégie pre biohospodárstvo stimulovať inovatívnejšiu, zdrojovo efektívnejšiu a konkurencieschopnejšiu spoločnosť, ktorá spojí potravinovú a výživovú bezpečnosť s udržateľným využívaním obnoviteľných zdrojov na priemyselné účely, a súčasne zaručí ochranu životného prostredia. Komisia bude v rámci stratégie EÚ „Z farmy na stôl“²⁷ podporovať spoluprácu na globálnej úrovni v prioritných oblastiach poľnohospodárskeho výskumu, ako sú zdravie pôdy²⁸ a potravinové systémy²⁹, a posudzovať uskutočniteľnosť zriadenia medzinárodnej platformy pre vedu o potravinových systémoch vo svetle samitu OSN o potravinových systémoch v roku 2021.

EÚ podporuje **Medzivládny panel o zmene klímy (IPCC)** a **Medzivládnu vedecko-politickú platformu pre biodiverzitu a ekosystémové služby (IPBES)**. Komisia má v úmysle predstaviť prácu EÚ na podporu klimatológie na konferencii OSN o zmene klímy (COP26), aby vyzdvihla úlohu EÚ ako kľúčového faktora umožňujúceho prechod ku klimatickej neutralite a odolnosti. EÚ by mala presadzovať súčinnosť medzi IPCC a IPBES s ohľadom na vzájomnú súvislosť medzi klimatickou krízou a krízou biodiverzity, ako aj na stratégiu EÚ v oblasti biodiverzity do roku 2030.

²⁵ Inovačná misia (<http://mission-innovation.net/>) je globálna iniciatíva vyhlásená v roku 2015 na konferencii COP21, ktorou sa majú urýchliť inovácie v oblasti čistej energie. Európska únia v súčasnosti predsedá jej riadiacemu výboru.

²⁶ <http://mission-innovation.net/our-work/innovation-challenges/renewable-and-clean-hydrogen/>.

²⁷ https://ec.europa.eu/food/farm2fork_en.

²⁸ So založením a s podporou medzinárodných konzorcií pre výskum a účasťou Komisie na Globálnej aliancii pre výskum skleníkových plynov v poľnohospodárstve.

²⁹ Food 2030: https://ec.europa.eu/info/research-and-innovation/research-area/environment/bioeconomy/food-systems/food-2030_en.

Komisia podporí aj prácu **Medzinárodného panelu o zdrojoch**, ktorému spolupredsedá. Panel poskytuje poradenstvo k efektívnemu využívaniu zdrojov a obehovému hospodárstvu, ktoré sú základom nového akčného plánu EÚ pre obehové hospodárstvo, s cieľom uviesť do činnosti Globálnu alianciu pre obehové hospodárstvo a efektívne využívanie zdrojov³⁰ a prispieť k práci skupín G7 a G20.

Nový európsky Bauhaus³¹ má ambíciu premeniť Európsku zelenú dohodu³² na kultúrnu, humánne zameranú, inkluzívnu a pozitívnu, hmatateľnú skúsenosť pre všetkých a urýchliť udržateľnú ekologizáciu zastavaného prostredia. Jeho cieľom je riešiť na miestnej úrovni tie najnaliehavejšie výzvy, o ktorých sa hovorí na únijnej i celosvetovej úrovni.

EÚ by mala:

- ďalej posilňovať medzinárodnú spoluprácu v oblasti morského výskumu a inovácií prostredníctvom mnohostrannej Transatlantickej aliance pre oceánsky výskum, pričom by mala stavať na jej úspechoch, zhromažďovať jej výsledky a posilňovať jej záber od severného k južnému pólu,
- využívať svoje vedúce postavenie pri riadení Inovačnej misie na posilnenie multilaterálnej aliance, a to zameraním medzinárodných inovačných akcií na prelomové energetické technológie a iniciatívy, ktoré sú príkladom globálneho líderstva v oblasti klimatických a environmentálnych ambícií v súlade s Európskou zelenou dohodou.

Komisia:

- bude podporovať viacstrannú spoluprácu týkajúcu sa politiky v oblasti výskumu a inovácií pre spravodlivé, zdravé a k životnému prostrediu šetrné potravinové systémy, a to najmä prostredníctvom Medzinárodného fóra pre biohospodárstvo, medzinárodných výskumných konzorcií a Globálnej aliance pre výskum skleníkových plynov v poľnohospodárstve, a
- v roku 2022 prostredníctvom iniciatívy nový európsky Bauhaus zriadi medzinárodnú platformu na správu vedomostí, ktorá sa bude angažovať v riadení komunit a rozširovať informácie o normách, usmerneniach a možnostiach financovania a slúžiť ako depozitár nápadov a výmen najlepších postupov.

4.2. Presadzovanie digitálnej transformácie

Digitálny kompas do roku 2030³³ bude usmerňovať úsilie EÚ pri podpore globálneho prístupu k hlavným technologickým a regulačným trendom, a to aj v oblasti medzinárodnej konektivity a medzinárodných noriem. EÚ by mala podporovať medzinárodný prístup k dôveryhodným

³⁰ https://ec.europa.eu/environment/international_issues/gacere.html.

³¹ https://europa.eu/new-european-bauhaus/index_sk.

³² <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SK/TXT/?qid=1596443911913&uri=CELEX:52019DC0640#>.

³³ *Digitálny kompas do roku 2030: digitálne desaťročie na európsky spôsob* [COM(2021) 118].

tokom údajov a zároveň presadzovať svoj model bezpečného, otvoreného a odolného globálneho internetu a uskutočňovať ambiciózne ciele, pokiaľ ide o prístup na trh. Spolupráca v oblasti výskumu a inovácií je jedným z nástrojov na podporu digitálnych partnerstiev s regiónmi z celého sveta. Výsledkom medzinárodných digitálnych partnerstiev by malo byť viac príležitostí pre podniky z EÚ, rast digitálneho obchodu prostredníctvom zabezpečených sietí, dodržiavanie noriem a základných práv a hodnôt EÚ a priaznivé medzinárodné prostredie pre digitálnu transformáciu zameranú na človeka.

Presadzovať sa budú medzinárodné digitálne partnerstvá v týchto oblastiach: i) politika a predpisy zamerané na človeka; ii) prispôsobené a zdokonalené riešenia pre digitálnu pripojiteľnosť; iii) posilnené partnerstvá v oblasti inovácií s digitálnymi ekosystémami pre výskum a inovácie; iv) užšie zameranie a partnerstvá v oblasti výskumu, ktoré sa týkajú kľúčových technológií, ako sú umelá inteligencia, blockchain, internet vecí, veľké dáta, satelitné údaje, aplikácie digitálnych technológií pre zelenú transformáciu, zdravie a vzdelávanie. Napríklad:

– spoločná pracovná skupina pre umelú inteligenciu s Indiou na vytvorenie spoločného základu spolupráce v konkrétnych prípadoch využívania a v oblastiach, ako sú výskum a inovácie pre etickú umelú inteligenciu a normalizáciu,

– podpora zavádzania širokopásmového pripojenia v krajinách západného Balkánu a Východného partnerstva a projekty digitálnej pripojiteľnosti s krajinami európskeho susedstva, Afriky, Latinskej Ameriky, s Indiou a združením ASEAN okrem iného na podporu spoločného úsilia v oblasti výskumu a inovácií,

– podpora zavedenia komponentov pripojiteľnosti v rámci digitálnej aliancie s krajinami Latinskej Ameriky a Karibskej oblasti v nadväznosti na priame optické káblové prepojenie medzi Južnou Amerikou a Európou (kábel BELLA),

Súkromný sektor zohráva v oblasti výskumu a inovácií zameraných na digitálnu transformáciu kľúčovú úlohu. Bude sa podieľať na strategických iniciatívach na zvýšenie odbornosti EÚ vo viacerých digitálnych strategických oblastiach.

Medzinárodné digitálne partnerstvá³⁴ poskytnú príležitosť vykonávať spoločné výskumné činnosti vrátane spoločného postupu v priemyselných otázkach, ktoré budú podporovať vedúce postavenie EÚ v oblasti vývoja technológií, ako sú 6G, alebo využívanie digitálnych technológií na riešenie výziev spojených so zmenou klímy a životným prostredím.

Medzinárodné digitálne partnerstvá v oblasti výskumu a inovácií sa budú presadzovať aj prostredníctvom centra Digital4Development³⁵ (ďalej len „centrum D4D“), t. j. globálnej platformy viacerých zainteresovaných strán v EÚ, ktorá podporuje digitálnu transformáciu zameranú na človeka. Centrum D4D spája množstvo digitálnych iniciatív a presadzuje

³⁴ https://ec.europa.eu/international-partnerships/topics/digital-partnerships_en.

³⁵ https://ec.europa.eu/international-partnerships/news/team-europe-digital4development-hub-launched-help-shape-fair-digital-future-across-globe_en.

kombinovanie zdrojov EÚ, členských štátov a finančných inštitúcií využitím prístupu „Tím Európa“ v záujme dosiahnutia koordinovaného vplyvu. Centrum D4D bude vytvárať regionálne pobočky v Afrike, Ázii, Latinskej Amerike a Karibskej oblasti, ako aj vo východnom susedstve EÚ a zapájať všetky príslušné zainteresované strany z príslušných regiónov.

EÚ by mala:

- posilňovať spoločné výskumné činnosti, vrátane spoločného postupu v priemyselných otázkach, s cieľom podporovať vedúce postavenie EÚ v oblasti vývoja technológií, ako sú 6G, alebo využívanie digitálnych technológií na riešenie výziev spojených so zmenou klímy a životným prostredím,
- budovať silné medzinárodné digitálne partnerstvá zodpovedajúce štyrom pilierom Digitálneho kompasu do roku 2030.

4.3. Posilňovanie spolupráce v oblasti globálneho zdravia

Pandémia ochorenia COVID-19 ukázala, že EÚ a svet musia podstatne zlepšiť svoju pripravenosť a sociálno-ekonomickú odolnosť voči náhlym zdravotným či iným krízam. Pandémia v krajinách s nízkym a stredným príjmom, ako aj v konfliktnom prostredí ešte viac zdôraznila potrebu posilnenia zdravotného systému a nevyhnutnosť globálneho prístupu k zdravotnej bezpečnosti. EÚ využila svoje silné medzinárodné partnerstvá na urýchlenie úsilia zameraného na zvládanie vírusu tak, že spustila globálnu reakciu na koronavírus, v rámci ktorej sa darcovia celosvetovo zaviazali venovať sumu vo výške takmer 16 miliárd EUR, vyvinula platformu údajov o COVID-19³⁶ a uverejnila manifest EÚ pre výskum ochorenia COVID-19. EÚ spolu so Svetovou zdravotníckou organizáciou (WHO) a jej medzinárodnými partnermi zohrávala vedúcu úlohu aj pri zavedení Akcelerátora prístupu k nástrojom proti COVID-19 (Akcelerátor ACT)³⁷, ako aj mechanizmu COVAX³⁸. Cieľom týchto dvoch iniciatív je zaujať vedúcu pozíciu vo vývoji a v rovnomernej distribúcii bezpečnej a účinnej diagnostiky a liečby COVID-19 a vakcín proti tomuto ochoreniu. Navyše cieľom farmaceutickej stratégie pre Európu³⁹ je ďalej posilňovať úlohu EÚ na globálnej úrovni ako lídra vo výskume a v inováciách v oblasti zdravia, ktoré môžu pomôcť pacientom na celom svete.

Komisia na základe tohto úspechu a posilnenia svojho vedúceho postavenia zorganizuje v roku 2021 spolu s Talianskom ako predsedníckou krajinou skupiny G20 globálny samit o zdraví, na ktorom sa vyhodnotí globálna reakcia na pandémiu ochorenia COVID-19 vrátane Akcelerátora ACT, s cieľom zlepšiť súčasnú a možnú budúcu pripravenosť a reakciu na pandémiu. Samit bude zameraný aj na rozvoj a podporu súboru zásad ďalšej mnohostrannej

³⁶ <https://joinup.ec.europa.eu/collection/digital-response-covid-19/news/european-covid-19-data-platform>.

³⁷ <https://www.who.int/initiatives/act-accelerator>.

³⁸ <https://www.who.int/initiatives/act-accelerator/covax>.

³⁹ https://ec.europa.eu/health/sites/health/files/human-use/docs/pharma-strategy_report_en.pdf.

spolupráce a spoločných opatrení na predchádzanie budúcim globálnym krízam v oblasti zdravia a na spoločný záväzok vybudovať zdravší, bezpečnejší, spravodlivejší a udržateľnejší svet.

EÚ by v tejto súvislosti mala presadzovať spoluprácu európskych testovacích platforiem financovaných EÚ s partnerstvami Akcelerátora ACT, najmä s cieľom zabezpečiť rýchlu výmenu klinických dôkazov na posudzovanie kandidátov na liečbu a vakcínu. Zlepší to pripravenosť na zvládnutie nových variantov vírusu a pomôže rýchlo dodávať účinné vakcíny a lieky v súlade so stratégiou EÚ v oblasti vakcín⁴⁰ a stratégiou EÚ v oblasti liečby COVID-19⁴¹.

Komisia v strednodobom až dlhodobom horizonte rozšíri svoje záväzky týkajúce sa posilňovania systémov zdravotnej starostlivosti, globálnej zdravotnej bezpečnosti, zlepšovania prístupu k liekom a zdravotníckym produktom, a to najmä prostredníctvom výskumu, inovácií, budovania kapacít a podpory miestnej výroby, pričom stredobodom stratégie budú digitálne inovácie. Komisia sa sústreďí na výskum a inovácie v oblasti s vysokou záťažou ochorení a na témy, ako sú prenosné a neprenosné choroby alebo zdravie matiek a detí.

Komisia bude vychádzať z globálnych aliancií zameraných na zdravie, ktoré v posledných rokoch vznikli alebo ku ktorým sa už pridala, a to v kľúčových oblastiach, ako sú zriedkavé choroby⁴², chronické neprenosné choroby⁴³, antimikrobiálna rezistencia⁴⁴ a personalizovaná medicína⁴⁵. Takisto navrhla podporovať partnerstvo európskych a rozvojových krajín v oblasti klinického skúšania (EDCTP) zamerané na zníženie individuálnej, sociálnej a hospodárskej záťaže infekčných chorôb súvisiacich s chudobou v subsaharskej Afrike; podporovať výskum významných ohnísk infekčných chorôb⁴⁶, ako aj vývoj a dostupnosť vakcín proti novým infekčným chorobám⁴⁷.

Komisia sa spolu s Európskou agentúrou pre lieky takisto aktívne podieľa na iniciatívach, ktoré prinášajú strategické usmernenia a odporúčania a podporujú výmeny a spoluprácu medzi globálnymi regulačnými orgánmi v oblasti výsledkov farmaceutického výskumu⁴⁸.

Tieto medzinárodné partnerstvá sa budú posilňovať, a to podľa potreby aj zapojením Svetovej zdravotníckej organizácie a ďalších globálnych aktérov z oblasti zdravia.

⁴⁰ COM(2020) 245 final.

⁴¹ COM(2021) 355 final.

⁴² Medzinárodné konzorcium pre výskum zriedkavých ochorení: <https://irdirc.org/about-us/vision-goals/>.

⁴³ Globálna aliancia pre chronické ochorenia: <https://www.gacd.org/>.

⁴⁴ Iniciatíva spoločného programovania v oblasti antimikrobiálnej rezistencie – partnerstvo „Jedno zdravie“ proti antimikrobiálnej rezistencii: <https://www.jpiair.eu/>.

⁴⁵ Medzinárodné konzorcium pre personalizovanú medicínu: <https://www.icpermed.eu/>.

⁴⁶ Globálna výskumná spolupráca v oblasti pripravenosti na infekčné choroby: <https://www.glopid-r.org/>.

⁴⁷ Koalícia pre inovácie v oblasti pripravenosti na epidémie: <https://cepi.net/>.

⁴⁸ Medzinárodná koalícia regulačných orgánov pre lieky: <http://icmra.info/>.

Komisia bude:

- prispievať k strednodobému a dlhodobému programu na posilňovanie zdravotnej bezpečnosti, systémov pripravenosti a zdravotnej starostlivosti,
- presadzovať spoluprácu európskych testovacích platforiem financovaných EÚ s partnerstvami Akcelerátora prístupu k nástrojom proti COVID-19, uskutočňovať ciele Akcelerátora ACT zlepšovaním prístupu k liekom a zdravotníckym produktom, a to najmä prostredníctvom výskumu, inovácií, vývoja a podpory nástrojov digitálneho zdravia a zvyšovaním kapacity miestnej výroby v partnerských krajinách, a
- podporovať zriadenie spoločného podniku pre globálne zdravie v rámci partnerstva európskych a rozvojových krajín v oblasti klinického skúšania, v ktorom sa EÚ spojí s členskými štátmi, krajinami pridruženými k programu Horizont Európa a africkými krajinami, s cieľom bojovať proti infekčným chorobám a ohrozeniam verejného zdravia v subsaharskej Afrike.

4.4. Presadzovanie inovácií

S neustále sa zvyšujúcou digitálnou pripojiteľnosťou a gramotnosťou sa miestni inovátori objavujú všade na svete, od veľkých miest po vzdialené vidiecke oblasti, pričom sa vzájomne ovplyvňujú, komunikujú a spoločne prinášajú riešenia vo všetkých oblastiach boja proti globálnym problémom. Na podporu a využívanie tohto nesmierného potenciálu, ako aj na podporu stratégie EÚ na prepájanie⁴⁹ by EÚ mala vytvárať vzájomne výhodné medzinárodné inovačné partnerstvá pozostávajúce zo sietí inkubátorov a akcelerátorov s krajinami a regiónmi, ktoré ponúkajú recipročnú otvorenosť pre podnikanie a investície. Mali by okrem iného podporovať vytváranie programov „hladkého pristátia“⁵⁰ a počiatočnú spoluprácu medzi EÚ a krajinami mimo EÚ, a tým dopĺňať medzinárodný rozmer európskych partnerstiev pre klastre⁵¹, iniciatív Startup Europe⁵² a siete centier EÚ pre digitálne inovácie. Tieto partnerstvá, ktoré dopĺňajú akcie Marie Curie-Sklodowskej, budú presadzovať aj mobilitu inovátorov v oboch smeroch. Keďže už fungujú v Indii a Afrike, Komisia navrhuje ich rozšírenie do ďalších regiónov.

S cieľom nabádať európskych inovátorov, aby sa zapojili do globálneho inovačného ekosystému, sa európskym startupom a scaleupom budú ponúkať služby Európskej rady pre inováciu na urýchlenie podnikania, ktorými sa podporuje možnosť zúčastňovať sa na medzinárodných veľtrhoch. Zároveň s cieľom ďalej zvyšovať prítťažnosť a inovačné

⁴⁹ JOIN (2018) 31.

⁵⁰ Tzv. hladké pristátie je individuálne prispôsobený program, ktorý má pomôcť startupom a scaleupom preskúmať nový ekosystém.

⁵¹ <https://clustercollaboration.eu/find-partners/beyond-europe>.

⁵² <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/policies/startup-europe/>.

kapacity EÚ budú môcť zahraniční inovátori, ktorí chcú založiť startupy v EÚ, požiadať o podporu Európskej rady pre inováciu. Európsky inovačný a technologický inštitút okrem toho spustí v cieľových krajinách mimo EÚ koordinované akcie svojich vedomostných a inovačných spoločenstiev.

5. DIFERENCIÁCIA SPOLUPRÁCE S PRIORITNÝMI KRAJINAMI A REGIÓNMÍ

EÚ by mala spolupracovať s krajinami mimo EÚ odstupňovaným a diferencovaným prístupom založeným na úrovniach reciprocity, rovnakých podmienkach a dodržiavaní základných práv a spoločných hodnôt. EÚ by mala zostať silným a otvoreným partnerom a zároveň sa dobre cieleňou spoluprácou usilovať o zlepšovanie vlastných praktických alebo odborných poznatkov v nových kľúčových oblastiach. Takisto by sa mala podieľať na navrhovaní iniciatív na podporu krajín, ktoré chcú zdokonaľovať svoje ekosystémy v oblasti výskumu a inovácií.

5.1. Prehľbovanie spolupráce s industrializovanými krajinami mimo EÚ a krajinami s rozvíjajúcou sa ekonomikou

Zatiaľ čo veľká časť spolupráce s konkrétnymi krajinami sa bude uskutočňovať v rámci mnohostranných globálnych partnerstiev, EÚ by sa mala usilovať aj o prehľbovanie dvojstrannej spolupráce s cieľom rozširovať poznatky a združovať zdroje, a to najmä v oblastiach záujmu EÚ.

Spojené štáty. Spolupráca so Spojenými štátmi, s ktorými má EÚ spoločnú vysokú úroveň kapacít v oblasti výskumu a inovácií a spoločné hodnoty a zásady, zaručuje, že pri hľadaní riešení globálnych výziev sa budú spájať výskumní pracovníci, inovátori a najlepšie zariadenia. Spojené štáty svojím opätovným záväzkom plniť klimatické ciele a posilňovať všestranný poriadok ponúkajú príležitosť na obnovenie vzťahov v oblasti výskumu a inovácií. V spoločnom oznámení „Nová agenda EÚ – USA pre globálnu zmenu“⁵³ sa uvádza niekoľko návrhov na spoluprácu so Spojenými štátmi a najmä výzva na vytvorenie aliancie zelených technológií a na zriadenie novej rady EÚ – USA pre obchod a technológie. Komisia na základe tohto textu navrhuje aj zvýšiť reciprocitu v dvojstrannej spolupráci, ako aj zvýšiť úrovne koordinácie a koherentnosti medzi investíciami EÚ a USA do výskumu a inovácií, a to počnúc klimatickými, digitálnymi, energetickými, environmentálnymi a zdravotnými výzvami.

EÚ by sa mala usilovať aj o zlepšovanie spolupráce s hlavnými vedeckými veľmocami, ako sú **Kanada, Japonsko, Južná Kórea, Singapur, Austrália a Nový Zéland**, vrátane preskúmania nových možností užšej spolupráce, napríklad vo forme združenia v rámci programu Horizont Európa.

Čína. Čína ako veľmoc v oblasti výskumu a inovácií je partnerom EÚ pri riešení globálnych výziev. Postavenie Číny ako hospodárskeho konkurenta a systémového rivala EÚ si zároveň

⁵³ JOIN(2020) 22 final.

vyžaduje nové vyváženie spolupráce v oblasti výskumu a inovácií. EÚ začala rokovania s Čínou o spoločnom pláne stanovenia dohodnutých rámcových podmienok a hlavných zásad spolupráce s cieľom dosiahnuť rovnaké podmienky a reciprocitu pri dodržiavaní základných hodnôt a vysokých noriem etiky a vedeckej integrity. Na základe toho určí aj oblasti výskumu, v ktorých by spolupráca mohla byť vzájomne prospešná, ako sú napríklad klimatológia a ochrana biodiverzity, obehové hospodárstvo, zdravie, potraviny, poľnohospodárstvo, akvakultúra a pozorovanie oceánov. Rozvoj spolupráce s Čínou bude závisieť od dosiahnutia rovnakých podmienok a reciprocity.

EÚ financuje sieť vedomostí EÚ o Číne zameranú na výskum a inovácie, ktorá spája členské štáty a EÚ s cieľom prerokovať a vymeniť si najlepšie postupy a stratégie a dohodnúť sa na spoločnom postupe. EÚ by zároveň mala prijať opatrenia na využívanie nového čínskeho potenciálu v oblasti výskumu a inovácií. Mala by povzbudzovať univerzity a výskumné inštitúcie, aby vo svojej spolupráci s čínskymi partnermi zabezpečili vyšší stupeň reciprocity a vzájomného prospechu.

India. V súlade so *strategickým partnerstvom EÚ – India: plán do roku 2025* sa spolupráca s Indiou bude prehlbovať v snahe spoločne riešiť globálne výzvy a udržateľnú modernizáciu. Za priority sa bude považovať spolupráca v oblasti zdravotnej starostlivosti, vrátane odolnosti proti zdravotným krízam, alebo činností zameraných na spravodlivú ekologizáciu hospodárstva a úsilie o digitalizáciu zameranú na človeka. Bude sa zvažovať aj spolupráca na podporu partnerstva na prepájanie EÚ a Indie⁵⁴ so zameraním na mobilitu výskumných pracovníkov a inovátorov a podporu indicko-tichomorskej stratégie prostredníctvom akcií zameraných na modré hospodárstvo ako napr. morský odpad.

Rusko. Spolupráca EÚ s Ruskom je založená na piatich dohodnutých zásadách angažovanosti stanovených Radou, a to najmä v oblasti výskumu a inovácií, a na nevyhnutnosti udržiavania vzájomných ľudských kontaktov. Sú v nej zohľadnené politické priority a záujmy EÚ, potreba väčšej reciprocity a rovnakých podmienok, ako aj dodržiavanie základných práv a hodnôt.

5.2. Integrácia spolupráce s krajinami EZVO, so západným Balkánom, s Tureckom, krajinami, na ktoré sa vzťahuje európska susedská politika, a so Spojeným kráľovstvom

EÚ by mala v prvom rade uprednostniť partnerov v jej bezprostrednom susedstve vrátane ich pridruženia k programu Horizont Európa.

Krajiny EHP/EZVO. Krajiny EHP/EZVO spájajú s EÚ rovnaké hodnoty a významne prispievajú k európskemu výskumnému a inovačnému prostrediu. Podporujú excelentnosť veľkými investíciami do globálne významných výskumných organizácií, podieľajú sa na

⁵⁴ Uzavreté na stretnutí vedúcich predstaviteľov EÚ a Indie 8. mája 2021 – <https://www.consilium.europa.eu/media/49516/eu-india-connectivity-partnership-8-may-2.pdf>.

projektoch spolupráce a v závislosti od úrovne integrácie do EÚ prijímajú a vysielajú veľký počet výskumných pracovníkov a inovátorov z EÚ, resp. do EÚ.

Západný Balkán a Turecko. Podpora stability a prosperity kandidátskych krajín a potenciálnych kandidátskych krajín je aj naďalej kľúčovou prioritou EÚ. EÚ sa osobitne zaviazala podporovať vykonávanie osobitnej inovačnej agendy pre západný Balkán⁵⁵, a to aj v rámci hospodárskeho a investičného plánu pre západný Balkán⁵⁶. Účasť na programoch EÚ je dôležitým prvkom integrácie Turecka do politik a nástrojov EÚ, ak je to v spoločnom záujme a v súlade s pokrokom v celkovom rámci jeho vzťahov s EÚ.

Východné partnerstvo a južné susedstvo. V súlade so spoločným oznámením o Východnom partnerstve⁵⁷ by sa na základe výsledkov dosiahnutých v rámci Východného partnerstva po roku 2020 mali určiť činnosti spolupráce na nasledujúce roky. Partnerstvo EÚ s južným susedstvom⁵⁸ založené na obnovenom partnerstve s južným susedstvom a jeho hospodárskom a investičnom pláne je kľúčom k podpore rastu a prosperity vďaka výskumu a inováciám. Medzinárodná spolupráca podporuje transfer technológií, inovácie a spoločný výskum a vedie k odolnejšiemu a inkluzívnejšiemu rastu, vytváraniu udržateľných pracovných príležitostí, vedomostnej spoločnosti a hospodárstvu a zlepšeniu životného prostredia prostredníctvom iniciatív, ako je iniciatíva BLUEMED⁵⁹.

Spojené kráľovstvo. Účasť Spojeného kráľovstva na programe Horizont Európa mu umožní udržiavať silné väzby s EÚ v oblasti výskumu a inovácií, pričom bude vychádzať zo spoločných hodnôt a dlhej histórie účasti Spojeného kráľovstva na rámcových programoch v oblasti výskumu a inovácií a na európskom výskumnom priestore.

5.3. Prehľbovanie partnerstiev EÚ s Afrikou, Latinskou Amerikou a ďalšími regiónmi a krajinami

V diferencovanom prístupe sa bude osobitná pozornosť venovať spolupráci s Afrikou, pričom sa bude vychádzať z existujúcej spolupráce s inými regiónmi a krajinami⁶⁰.

Afrika. EÚ sa v súlade so spoločným oznámením „Na ceste ku komplexnej stratégii pre Afriku“⁶¹ usiluje zlepšiť svoju spoluprácu s Afrikou v oblasti výskumu a inovácií. Účinné využívanie vedy, technológií a inovácií urýchľuje udržateľný a inkluzívny rozvoj a transformáciu na vedomostnú spoločnosť a hospodárstvo, pričom posilňuje ľudský kapitál, a to najmä prostredníctvom mobility a odbornej prípravy akademických a výskumných

⁵⁵ Má sa dohodnúť na zasadnutí ministrov v máji 2021.

⁵⁶ *Hospodársky a investičný plán pre západný Balkán* [COM(2020) 641].

⁵⁷ *Politika Východného partnerstva po roku 2020: Posilnenie odolnosti – Východné partnerstvo, ktoré prináša výsledky pre všetkých* [JOIN(2020) 7].

⁵⁸ *Obnovené partnerstvo s južným susedstvom – Nový program pre Stredozemie* [JOIN(2021) 2].

⁵⁹ [Iniciatíva BLUEMED \(bluemed-initiative.eu\)](https://bluemed-initiative.eu).

⁶⁰ Príležitosti na spoluprácu v oblasti výskumu budú pokračovať s ďalšími regiónmi a krajinami, ktoré tu nie sú konkretizované.

⁶¹ *Na ceste ku komplexnej stratégii pre Afriku* [JOIN(2020) 4].

pracovníkov. EÚ na riešenie týchto výziev, ktorých naliehavosť sa zvýšila v dôsledku pandémie ochorenia COVID-19, navrhuje rad ambiciózných regionálnych iniciatív.

Komisia v úzkej spolupráci s Komisiou Africkej únie navrhuje realizovať rad iniciatív v rámci programu Horizont Európa, ktoré predstavujú komplexnú a ambicióznú „iniciatívu pre Afriku“. Podporí sa tým dohoda dosiahnutá na zasadnutí ministrov v júli 2020 v rámci politického dialógu EÚ a Afriky na vysokej úrovni o vede, technológiách a inováciách. Mali by sa podporovať štyri piliere spolupráce: i) verejné zdravie vrátane odolnosti a pripravenosti na pandémie⁶²; ii) zelená transformácia⁶³; iii) inovácie a technológie na vytváranie pracovných miest⁶⁴ a iv) kapacity pre vedu a vysokoškolské vzdelávanie⁶⁵, najmä pre ženy a mládež.

Inovačný program Európskej únie a Africkej únie by mal navyše podporovať transformáciu výsledkov z oblasti výskumu a inovácií do produktov a služieb s konkrétnym vplyvom, a to prostredníctvom rôznych opatrení, ktoré zlepšujú rozvoj podnikania a prístup inovátorov k financiam.

Priorita spolupráce s Afrikou zahŕňa dlhodobú dvojstrannú spoluprácu s Južnou Afrikou⁶⁶ a prichádza súčasne s pokračovaním partnerstiev EÚ s ostatnými časťami sveta, a to kombinovaním zdrojov z EÚ, členských štátov a finančných inštitúcií prostredníctvom iniciatív „Tím Európa“.

Krajiny Latinskej Ameriky a Karibskej oblasti (LAK). Komisia bude podporovať realizáciu strategického plánu EÚ a Spoločenstva štátov Latinskej Ameriky a Karibiku (CELAC) pre vedu, technológie a inovácie⁶⁷ v duchu štyroch hlavných línií spolupráce s týmto regiónom zameraných na: i) globálne výzvy, ii) mobilitu výskumných pracovníkov, iii) výskumné infraštruktúry a iv) inovácie. Dôležité sú aj snahy o prehĺbenie spolupráce s Brazíliou, Mexikom, Argentínou, Čile a ďalšími partnermi EÚ v regióne, a to v oblastiach ako zelená a digitálna transformácia, zdravie alebo hľadanie spoločných riešení pre udržateľnú obnovu. Narastajúca spolupráca s Vesmírnym programom EÚ a novými centrami programu Copernicus a systému Galileo v LAK bude zohrávať kľúčovú úlohu pri podnecovaní inovácií a výskumu v regióne.

Združenie národov juhovýchodnej Ázie (ASEAN). Regionálna spolupráca so združením ASEAN sa bude zlepšovať vďaka podpore EÚ určenej na spoluprácu a mobilitu v oblasti

⁶² Prostredníctvom partnerstva európskych a rozvojových krajín v oblasti klinického skúšania a navrhnutého spoločného podniku pre globálne zdravie.

⁶³ Aj prostredníctvom partnerstiev EÚ – AÚ o potravinovej a výživovej bezpečnosti a udržateľnom poľnohospodárstve, o zmene klímy a energii z udržateľných zdrojov a o dohodách o partnerstve v odvetví udržateľného rybárstva.

⁶⁴ Napríklad prostredníctvom partnerstva Afrika – Európa v oblasti inovácií.

⁶⁵ Aj podporovaním vedy pre tvorbu politiky, presadzovaním otvorenej vedy a pilotným programom Africkej výskumnej iniciatívy pre vedeckú excelentnosť.

⁶⁶ Dohoda o vedeckej a technickej spolupráci s Južnou Afrikou.

⁶⁷ https://ec.europa.eu/info/sites/default/files/research_and_innovation/strategy_on_research_and_innovation/documents/eu-celac_strategic-roadmap-2021-2023.pdf.

výskumu a inovácií v rámci združenia ASEAN, a to v súlade s dialógom združenia ASEAN a EÚ o vede a technológiách.

EÚ by mala:

- dosiahnuť dohodu o spoločnom pláne EÚ a Číny o budúcnosti spolupráce v oblasti vedy, technológií a inovácií s cieľom zabezpečiť rovnaké podmienky a reciprocitu ako predpoklad budúcej spolupráce a
- realizovať strategický plán akčného plánu EÚ a spoločenstva CELAC pre vedu, technológie a inovácie (2021 – 2023) a podporovať dialóg združenia ASEAN a EÚ o vede a technológiách.

Komisia bude:

- rozvíjať vybrané a cielené akcie medzinárodnej spolupráce vo výzvach na predkladanie návrhov v oblastiach spoločného záujmu v rámci programu Horizont Európa a v individuálnych a odôvodnených prípadoch využívať príležitosti na pridruženie k programu Horizont Európa pri zaručení reciprocity a vzájomných výhod a dodržiavaní základných hodnôt, a
- vypracúvať strategické plány v oblasti výskumu a inovácií pre Afriku, ktoré prepoja programovanie Nástroja susedstva a rozvojovej a medzinárodnej spolupráce – Globálna Európa s programom Horizont Európa, a v roku 2021 spustí komplexnú a ambicióznú „Iniciatívu pre Afriku“ v rámci prvých pracovných programov programu Horizont Európa.

6. ZÁVER

Na podporu cieľa silnejšej EÚ vo svete by sa EÚ mala usilovať o dosiahnutie tohto globálneho prístupu v úzkej koordinácii so stratégiami členských štátov, prípadne využívaním fóra EVP pre transformáciu. Komisia bude monitorovať vykonávanie akcií stanovených v tomto oznámení a vyhodnocovať ich prínos k cieľom globálneho prístupu, pričom zohľadní referenčné hodnoty, ako sú objem mobilizovaných medzinárodných investícií do výskumu a vývoja v rámci mnohostrannej spolupráce, počet spoločných medzinárodných vedeckých publikácií a pokrok vo vzájomnej reciprocite pri prístupe k verejne financovaným programom v oblasti výskumu a vývoja. Prvé preskúmanie pokroku sa uskutoční na medzinárodnej konferencii, ktorá sa zorganizuje v roku 2022. Potom budú nasledovať dvojročné správy Komisie Európskemu parlamentu a Rade, ktoré nahradia správy o implementácii a konkrétne plány za jednotlivé krajiny uvedené v oznámení o medzinárodnej spolupráci v oblasti výskumu a inovácií z roku 2012⁶⁸.

⁶⁸ COM(2012) 497 final.

Náš rýchlo sa meniaci svet považuje vedu a technológie za kľúčové hnacie sily a prostriedky zahraničnej politiky aj napriek tomu, že sú jednou z hlavných príčin geopolitického napätia. Vyžaduje si to hlbšiu spoluprácu na základe otvorenosti, rovnakých podmienok a dodržiavania základných práv a hodnôt, ale aj podporu otvorenej strategickej autonómie EÚ. Nový globálny prístup k výskumu a inováciám, ako je uvedený v tomto oznámení, posilní globálnu kapacitu na riešenie spoločných problémov, ktorým ľudstvo čelí, a zvýši pozitívny vplyv EÚ vo svete.